

CO PÍŠÍ JINDE

Co s politikou, v níž přežijí jen nudní? je název rozhovoru, který s britským sociologem lordem *Anthonyem Giddensem* při příležitosti jeho nedávné návštěvy Prahy vedl redaktor Lidových novin **Tomáš Němeček**.

Když nastoupil dnešní britský premiér Gordon Brown, v jedné řeči použil celkem 81krát slovo Británie, britský nebo „britství“. Napsal jste tehdy pozoruhodnou polemiku...

To na mě zkoušíte dobře. Čekal jsem, že řeknete „potrhlu“ (*cranky*)...

... kde jste prohlásil, že podle vás „vůbec žádnou ideu britství nepotřebujeme“. Vy máte pocit, že v Británii narůstá izolacionismus, že se příliš uzavírá přistěhovalcům?

To byste mě interpretoval příliš silně. Pro mě je důležité držet Británii pohromadě v její podobě „kosmopolitní země“. Proto nejsem zrovna příznivcem třeba skotského nacionalismu či přímo separatismu. Nejsem proti tomu, aby se britská identita posilovala.

Ale nenaplňovaly mě příliš nadšením různé návrhy na nové ceremonie, přísahy občanské věrnosti, celá ta umě-

lá vlna posvěcování britského národa. Gordon Brown toho nechal a s tím, co dnes na toto téma říká, se můžu víceméně ztotožnit.

Na vašem prohlášení byly zajímavé dvě věci. Za prvé, že to říká britský sociolog o Britech. Těžko existuje v Evropě jiný národ kromě Francouzů, od něž by se tradičně očekávaly jisté mravy. Existuje představa britského občana, britského chování ve válce a při teroristickém útoku, britského politika, aristokrata... Myslíte si, že to jsou kliše, nebo cosi jako britské vzorce chování existuje?

Nikdy jsem na nějaké národní povahy moc nevěřil. Ale vy správně mluvíte spíš o zvycích a způsobu života než o charakteru. Tady bych řekl, že existuje mentalita, která Británii odlišuje od většiny kontinentálních zemí.

Zčásti je dána tím, že jsme opravdu fyzicky odděleni. Samo žití na ostrovech je prostě jiné než na pevnině. Třeba než ve vnitrozemském státě jako Česká republika, která je jednou součástí velkého impéria, jindy malou samostatnou zemí, nadto rozdělenou vedví po roce 1992.

K tomu patří, že Británie mívala vůbec největší známou říši v dějinách lidstva, což má silný a stále trvající vliv. Pro hodně Britů bylo obtížné přijmout mnohem skromnější roli v moderním světě. Ale byl bych opatrný s úvahami o národním charakteru, na to je to příliš sociálně rozrůzněná země.

A pak na tom bylo zábavné, že jste to napsal vy, který jste se pohoršoval nad ztrátou intimity. Třeba že se Berlusconi chlubí transplantací vlasů a Vladimir Putin pózuje do půl pasu nahý. Ten údiv nad nedostatkem decentnosti mi přišel – jak to říct jinak – hodně britský. To jsem napsal?

V Guardianu 20. května 2008. Text se jmenoval Spit and tell (Poplivej a vyprávěj) a podívoval jste se nad nediskrétností, s níž lidé z Blairova okruhu zařazují do svých pamětí různé pikanterie.

Je fakt, že se mi nelíbí svět, v němž už neexistuje snad žádná privátní sféra. A politice nijak nepomáhá, když se chodí se všim na veřejnost. Protože pak jediná osoba, která může v takové politice přežít, je totálně sterilní, nezajímavý jedinec.

Skoro bych řekl, že by měla existovat trochu striktnější pravidla pro zveřejňování privátních informací, ale vím, jak je těžké toho dosáhnout. Svět permanentní, totální viditelnosti politiků se mi nezdá zdravý, dal bych přednost respektu vůči soukromí.

Dnes je v módě stěžovat si na nedostatky politických vůdců v Evropě. Kteří dnešní politici se zamlouvají vám?

Spíš než líbí nelíbí bych mluvil o politice, kterou prosazují. V boji proti ekonomické krizi se mi zamlouvají postoje prezidenta Sarkozyho a kancléřky Merkelové. Rád bych jmenoval i nějaké výrazné sociálnědemokratické vůdce v Evropě, ale prostě zrovna nejsou k mání. Nicméně tito dva pravocíví lidé nepřístupují ke krizi z neolibérálních pozic, takže mi nedělá nejmenší problém je podporovat.

Zamlouvá se mi, jak se Angela Merkelová snažila zorganizovat schůzku pár měsíců před světovým summitem v Kodani...

... kde ovšem ničeho tak zvláštního nedosáhla.

Ano, nedosáhla. Evropská unie jako celek tam byla totálně marginalizována. Přihlížela zpoza postranní čáry, jak nakonec rozhodlo jednání Baracka Obamy s Indií, Čínou nebo třeba Austrálií. Evropská unie by tady mohla právem být světovým vůdcem, protože udělala proti klimatickým změnám víc než kterýkoli jiný region na světě. Ale vedení EU je stále jaksi odvozené, druhotné. Lisabonská smlouva mu měla dodat větší efektivitu, ale nestalo se tak.

Celou dobu jste neřekl nic o Gordonu Brownovi. I teď je patrný váš distanc. Jakou změnu po Blairovi přinesl?

Doufal jsem, že Brown si bude zakládat na systematictější způsobu práce, že se bude chtít odlišit právě tím. Ale nemám pocit, že by to dělal. A že by jeho vláda produkovala méně chyb. Jeho politika v mnohém zůstala stejná, třeba i při potírání chudoby, ačkoli zjevně není tak účinná, jak jsme si slibovali.

Myslím, že byl šťastný, když nastoupila ekonomická krize a on se mohl zabývat finančními otázkami, kde se cítí jistější než v mezinárodní politice. Je otázka, zda si mohl získat větší náklon-

nost britských voličů, protože s navazováním hlubších vztahů s publikem měl vždycky potíže.

Na druhou stranu: poslední průzkumy už neukazují tak obrovský náskok konzervativců...

Vý si jako sociolog myslíte, že labouristé letos s konzervativci neprohrají?

Ale ne. Existují dva důvody, proč mohou velmi lehce prohrát. Tím prvním je přirozené volební kyvadlo: už jsou prostě u moci třináct let. A tím druhým je David Cameron, který rehabilitoval britský konzervativismus. O thatchevské recepty teď není zájem, to by bylo politicky sebedestruktivní. Takže Cameron chce obnovit pečující „One Nation Conservatism“ (tradiční britský konzervativismus, který zdůrazňuje občanskou jednotu a odmítá polarizaci mezi společenskými třídami).

A nejsou to takové „sladké citrony“? Tedy že se labouristé utěšují, že jejich recepty budou i po porážce dál pokračovat v Cameronově politice?

Ale David Cameron opravdu výslovně řekl, že toryové budou věnovat hodně pozornosti chudým, že chtějí pozvednout z chudoby víc lidí než labouristé. A v otázkách životního prostředí a klimatických změn konzervativci podporují labouristické návrhy, třeba energetický zákon.

Distancujete se od „ekologických válečníků“. Podle vás by neměli dokonce stupňovat strašení, jakou pohromu přinesou klimatické změny, ale nabídnout také nějakou pozitivní, povzbudivou představu budoucnosti. Ale co by to mělo být? Pěstování středomořského ovoce na Moravě?

Jasně, lehko se to říká a těžko provádí. Ale v zásadě musíme udělat revoluci, která bude dalekosáhlejší než průmyslová revoluce. A bude to pochopitelně nějaký čas trvat. Reakci na klimatické změny ale nevidím jenom jako břímě. Začneme s lokální ekonomikou. Změny nebudou vedeny jen obavami z klimatu, ale i kvůli energetické bezpečnosti. Většina zemí na světě už si myslím uvědomuje, že žijeme neudržitelným způsobem života. To postupně zrodí novou společnost, ať v malé zemi jako Česká republika, nebo ve velké jako Čína.

A ta představa o budoucnosti?

I kdybychom tvrdili, že klimatické změny neexistují – ale ony existují – a že nejsou nebezpečné – ale ony jsou, navzdory tomu, co říká váš prezident Klaus –, zkrátka i kdyby to nebyla pravda, žijeme způsobem, který si naše civilizace dlouhodobě nemůže dovolit. To je silná pobídka k technologickým a ekonomickým inovacím, ke změnám ve světové politice, protože dosavadní model plodí hodně chyb.

Tak například je skupina G20 (nejvyšší země světa spolu s nejlidnatějšími typy Číny, Indie a Brazílie) lepší než G7. Tady hledáme novou rovnáhu ve světové politice.

Pořád mi není jasná ta pozitivní vize.

Berme to jako příležitost pro inovace, pro nový „design“ našich měst, pro nové způsoby měření blahobytu. Moderní život nedělá lidi pouze šťastnými. Možnost nakupovat hodně věcí a mít široký výběr ještě není totéž co štěstí.

Nezneklidňuje vás jako vědce, jak se i v debatě o klimatu projevuje stádní chování, tedy že lidé chtějí patřit absolutně buď do tábora drtivé většiny, nebo si libují v pocitu disidentů?

Na tom něco je. Když se ovšem začnete do knihy *The Politics of Climate Change (Politika klimatických změn)*, kterou jsem přijel do Prahy představit, píšu v ní právě o potřebě udržet prostor otevřený i pro skeptiky.

Skeptici hrají důležitou roli. Nechceme konsenzus, který vzniká z dogmatismu. Ale zároveň si nemyslím, že by taková ostrakizace nyní probíhala.

Aféra s ukradenými e-maily britských klimatologů, které skeptici říkají „Climategate“, je sice hodně přefouklá, pokud jde o hlavní podezření – z falšování dat. Ale nemůžete tam nevidět tendenci vytlačovat různé odlišné názory. Souhlasím. Nicméně když se podíváte na internetové stránky tzv. klimatoskeptiků, najdete tam věci stokrát horší. Mezivládní panel pro změny klimatu (IPCC), kteří skeptici s takovou chutí napadají, je podle mě ve svých odhadech spíš příliš konzervativní. Právě proto, že hledá konsenzus mezi stovkami vědců.

Musíme udržovat ducha debaty. Ale skeptici by vůči sobě měli dodržovat stejně kritické postoje, jaké vyžadují od ostatních. Ekologičtí válečníci, kteří překrucují vědecké poznatky, jsou fanatiky; ale fanatiky najdete i mezi skeptiky.

Co třeba dánský skeptik Bjorn Lomborg nebo ekonom Steven Levitt, autor knihy Superfreakonomics?

Ti jsou mnohem blíže racionálnímu pohledu na věc. Podívejte se, věda je postavená na skepsi, na tom, že se může mýlit – v tom je její rozdíl oproti náboženství.

Musíme zachovávat vědeckou skepsi a nestrannost a zároveň nedovolit fanatickým skeptikům, aby toho zneužili a sugerovali lidem, že žádná rizika neexistují. Existují, ale jsou odvrátitelná. Když skočíte z mrakodrapu, máte možná pětiprocentní šanci, že přežijete. Ale budete z něj kvůli tomu skákat? To právě teď dělá naše civilizace: při takovém tempu vypouštění skleníkových plynů by konec tohoto století mohl vypadat hodně špatně.

*Anthony Giddens (72) patří k nejcitovanějším sociologům světa. Narodil se 18. ledna 1938, vyrůstal na severu Londýna a byl prvním z rodiny, kdo se dostal na vysokou školu. Svůj obor vystudoval na Londýnské ekonomické škole (LSE) v roce 1961, později si udělal doktorát v Cambridgi. Přednášel sociologii na řadě univerzit v Británii a USA. V letech 1997-2003 byl ředitelem (rektorem) LSE. Profesor Giddens byl označován za ideologa britských labouristů v éře Tonyho Blaira a jeho „třetí cesty“. Z jeho 34 knih vyšly český **Důsledky modernity** (1998), **Sociologie** (1999), **Unikající svět** (2000), **Třetí cesta** (2001) nebo **Třetí cesta a její kritici** (2005). V hlasování Mezinárodní sociologické asociace se pět jeho prací dostalo mezi 100 nejdůležitějších sociologických knih století.*

[Lidové noviny, 23. 1. 2010]

Ekonomové, proroci moderního věku je název eseje ekonoma **Tomáše Sedláčka**.

Kdybychom hledali proroky 21. století, museli bychom se rozhlížet mezi ekonomy. Jsou to právě oni, kdo dnes nejčastěji předpovídá budoucnost a plní tak roli, jakou v antickém světě hrávaly státní věštírny. Potíž je, že jim predikce příliš nevycházejí a opravdu důležité věci předpovědět nedokážou. Proč vlastně tak selhávají? A může se to někdy změnit?

Baví mne, když jsme my ekonomové nuceni filozofovat – tedy zamyslet se. Je to užitečné, ale děje se to bohužel většinou, jen když se nám něco nepovede. Jak to zpívá Leonard Cohen: „There is a crack in everything, that’s how the light gets in“ (volně: se vším je potíž, přes ni ale světlo vidíš spíš).

Tentokrát se nám nepovedla budoucnost: nedokázali jsme odhadnout příchod a rozsah krize. Zkusme nabídnout vysvětlení, proč vlastně jako ekonomové neumíme pořádně předvídat budoucnost, přestože jsme k tomu často nuceni, nebo se o to sami vehementně snažíme.

Všimněte si, že jsou to právě ekonomové, kdo dnes budoucí vývoj společnosti prorokuje nejčastěji. Jiné humanitní vědy to kupodivu moc často nedělají – ani sociologové, politologové, právníci, psychologové či filozofové se do předvídaní budoucnosti moc nehrou, nanejvýše nabízejí jakési vize. Proč není podobně zdrženlivá také ekonomie? Nabízí se jisté vysvětlení: vykazuje totiž zřetelnou snahu přiblížit se co nejvíce fyzice – tedy exaktní vědě o mrtvých objektech, která má k předvídaní budoucnosti snad nejbliže.

Filozof Karl Popper kdysi napsal knihu *Lesk a bída historicismu*, v níž dochází k závěru, že vysvětlovat příčiny minulých událostí je prakticky nemožné. Respektive: je o nich možné podat skoro libovolně velký počet „vysvětlení“.

Pro ilustraci netřeba chodit daleko: ekonomové se kupříkladu dodnes pořádně neshodnou, co vlastně přesně zapříčinilo velkou hospodářskou krizi před osmdesáti roky. A neshodnou se

dokonce ani na tom, co ji pak ukončilo. Pro dostatek příkladů ovšem nemusíme ani nijak zvlášť hluboko do historie. Vždyť dodnes ani pořádně nejsme schopni určit, co přesně způsobilo krizi aktuální, přestože jsme si ji zažili na vlastní kůži.

Ti odvážnější z nás to ostatně i otevřeně přiznávají: „Nikdo nezná příčiny světové ekonomické a finanční krize. Nikdo. Nedělejte si iluze, neznám je ani já,“ píše upřímně člen Národnej banky Slovenska Ľudo Odor v knize *Krizonomie s nadhledem* aneb *Trochu recese v časech recese*. Ekonomka Deirdre McCloskeyová zase již v roce 1990 napsala knihu *If you are so smart* (Když jste tak chytrí), ve které se ptá: „...tak proč jste na tom nezbohatli? Nebo to alespoň neřekli dřív?“

Prokletí Jonášovo

První velká – a docela samozřejmá – potíž spočívá v tom, že lze jen těžko předvídat nepředvídatelné. Už z povahy věci samé. Pokud by budoucnost bylo možné předvídat, nebyla by prostě nepředvídatelná. Pozorní pozorovatelé událostí (lhotejino, zda fyzici či ekonomové) dokážou odhalit trend a prodloužit jej. Ale nedokážeme předvídat dění. Dokážeme říci: V modelovém případě, pokud se nestane nic neočekávaného, se daná veličina bude vyvíjet tak a tak.

Na předvídaní budoucnosti máme i kouzelné zaklínadlo, říkáme totiž pokaždé *ceteris paribus*. Tedy „za předpokladu, že se nic jiného nemění“. Kromě toho, že to zní jako abrakadabra, musíme totiž přiznat, že skutečnost bývá *ceteris paribus*. Tak se třeba stane, že statisíce ekonomů sledují úplně špatné veličiny a tomu málu, které upozorňuje na ty relevantní, nikdo moc nevěří.

Těžkosti nám dělá i fenomén známý jako „Prokletí Jonáše proroka“. Znáte ten příběh z Bible o Jonášovi, který nechtěl prorokovat, a tak ho spolkla velká ryba. Po několika dnech jej vyplivla na březích Ninive, města, kterému měl předpovědět zkázu. Jonáš tedy nevolky městu prorokoval temnou budoucnost. Jenže pozor, lidé si to jeho varování vzali k srdci (kdo by to čekal?) a učinili pokání. Závěr příběhu byl happy

endem pro všechny, jen ne pro Jonáše: ono se totiž nic nestalo! Jelikož byla Jonášova zpráva důvěryhodná, a lidé si varování vzali k srdci, proroctví se nevyplnilo, město zničeno nebylo. A Jonáš se pak cítil jako bláznů král.

Pointa příběhu je jasná: většinu opravdu dobrých proroků nedoceníme. Proč, krásně vysvětluje Nasim Taleb v knize Černá labuť: Kdyby byl někdo v roce 2001 tak dobrým analytikem mezinárodních vztahů a expertem na terorismus, že by odhalil, jaký typ útoku se chystá na Spojené státy; a kdyby navíc dokázal o tomhle nebezpečí přesvědčit své nadřízené, co by se stalo? Nic, protože by jeho informace naplnění předpovědi zabránily. A milý (pravý) prorok by upadl v lepším případě v zapomnění. V horším by vešel do dějin jako válečný štváč, malíř čertů a nezbytečnější regulátor všech dob. Vždyť kvůli němu bychom se dlouhá léta museli zouvat na letištích a procházet těmi nejvíc ponižujícími bezpečnostními kontrolami...

Je to jakýsi princip „sebe-vylučujícího se proroctví“: je-li proroctví „pravdivé“, trefné, často se vůbec nenaplní. Jsme-li prostě schopni anticipovat problémy, nemusí vůbec nastat. Jde o přesný opak známého principu ze společenských věd, kterému říkáme „sebenaplňující se proroctví“.

Pokud začne někdo důvěryhodný v normálních časech křičet krize, krize!, může vyvolat psychologický lavinový efekt. Nebo krizi naopak předejít tím, že na ni upozorní a lidé změní své chování. Problém je v tom, že zřídka dopředu poznáme, o který případ se právě jedná.

A když už jsme u těch proroků: budoucnost dost pravděpodobně nezná ani Bůh, respektive dodnes se o to teologové přou. Kdyby ji znal, nebyli bychom skutečně svobodní. Existuje sice mnoho teologických pokusů tento paradox vyřešit, ale žádný z nich není pro ekonomii relevantní.

Nejpravděpodobnějším se zdá být závěr Alfreda Whiteheada, jednoho z nejvýznamnějších filozofů a teologů (a také matematiků) minulého století: budoucnost je prostě radikálně otevře-

ná, a to i pro Boha. Pokud by Bůh věděl, že Eva s Adamem okusí zakázané ovoce, proč se na ně hněval? Starozákonní proroctví mimochodem skoro nikdy nebyla jakýmsi deterministickými vhledy do budoucnosti, šlo spíš o varování a strategické varianty možného vývoje, které od lidí očekávaly zejména nějakou reakci. Pokud byla reakce adekvátní, na prorokované častě vůbec nedošlo.

Lesk a bída budoucismu

Kdybychom ale opravdu mohli, chtěli bychom budoucnost vlastně znát? Mílovali byste někoho, kdybyste věděli, že se s ním či s ním budete za několik let nenávidět a viděli tuto událost jako na dlani? A nevděčíme nejspíše za mnoho z našich povolání? Vybaňuje se mi krásná scéna ze Stopařova průvodce po Galaxii: filozofové vyrazili do stávky, protože geniální počítač měl brzy jednoznačně vyřešit problém smyslu bytí a myslitelé se začali bát o své zaměstnání.

Podobně je tomu s nejistotou. Existovaly by burzy, kdyby se předem vědělo, jaký bude vývoj cen? Nebo si vezměme jiný příklad: Kolikpak asi peněz (kolik miliard dolarů?) bylo investováno do výzkumu budoucího vývoje ceny ropy? Kdo na to kápne, toho bohatství nemine. Přesto se to povede „trefit“ jen náhodou. Vzpomínáte na génia – předního analytika investiční banky Goldman Sachs – Arguna Murtiho, který v roce 2005 trefil rekordní ceny ropy? Že se z 50 dolarů ropa vyšplhá nad 100. Stalo se. S otevřenými ústy mu naslouchal celý svět. Zkusil to tedy podruhé. Cena ropy se vyšplhá nad 200 dolarů za barel – a nevyšlo to ani trochu...

Chápu, že si každý přeje vědět, který kůň v dostizích vyhraje. Ale kdyby to bylo známo, mohli bychom dostihová závodiště rovnou zavřít. Na nejistou budoucnost sice často nadáváme, ale právě díky ní prožíváme mnoho krásného.

Jak vidno, s poznáváním budoucnosti to není slavné. Nebylo by lepší nechat budoucnost budoucností a soustředit se na „tady a teď“? Nebylo. Myšlenky na budoucnost jsou totiž sine qua non lidského života. Bez budoucnosti život nedává smysl. Bez budoucnosti nedá-

vá smysl ani přítomnost. Jak píše jeden z největších českých filozofů Ladislav Hejdlánek v textu Básník a slovo: „Pohled dopředu, do nejbližší i do vzdálenější budoucnosti, je nezbytný pro samo pravdivé vidění současnosti, jejíž pravý smysl se vyjeví teprve v kontextech, jež přicházejí a přijdou.“ Chce-li znát přítomnost, vrací se nám potřeba pohledu do budoucnosti oknem zpátky. Přítomnost by bez budoucnosti a minulosti nedávala žádný smysl.

Jinými slovy: Budoucnost chceme znát (bez myšlenek na ni nemá život smysl), budoucnost potřebujeme znát (abychom poznali přítomnost). Na druhou stranu budoucnost nechceme znát (ztratili bychom svobodu) a ani ji znát nemůžeme (spočítat se nedá, vše ostatní je nepřesné hádání).

Vykladači snů

První makroekonomická predikce, kterou naše civilizace zná, uvádí biblický příběh o sedmi tučných a sedmi hubených kravách. Faraonovi se o nich zdá, sen jej trápí a starozákonní Josef mu jej vyloží v moderní parafrázi takto: Právě jsi zřel makroekonomickou predikci na příštích čtrnáct let. Sedm let růstu HDP, sedm let jeho prudkého poklesu. Josef sice neuměl vše vyjádřit číslicky s přesností na desetinné místo, ale zato dle příběhu trefil trend – a to na mnohem delší časový úsek, než umíme dnes my.

Proč to tady povídám? Protože budoucnost byla zjevena ve snu! V iracionálním snu, který až do dob Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga unikal v západní civilizaci jakékoli seriózní pozornosti. Až díky nim se (iracionální) sen stal důležitým a uznávaným prvkem psychologie, která už ví, že se nevyplácí jej zatracovat jen proto, že je nevyjádřitelný rovnicí.

A nemusíme zůstat jen u snů. Vezměme také básníky, třeba Halase s jeho esejí O poezii: „Poezie poznává instinktem, instinktem často neomylným. Je poznávacím procesem jasnozřivějším vědy“. Na jiném místě pak: „Běžme k novým netušeným událostem a básníci se snaží ještě včas rozlišit, co jim přenechatí napospas a co zachránit“. Nebo: „Poezie je věčné nahlížení do ka-

ret osudu“. Možná se tedy my ekonomové od básníků zas tak moc nelišíme, pokoušíme-li se vlastně o to samé.

Čelíme radikálně otevřené budoucnosti a snažíme se s tímhle údělem nějak vypořádat. Věrozvěstové neustálého růstu i proroci ekonomického Armagedonu přitom mají k dispozici stejná statistická čísla. Jen z nich podle svého založení jedni vyvozují naději a druzí její pravý opak...

Text vznikl s přispěním studenta ekonomie a logiky Lukáše Tótha.

[Hospodářské noviny, 22.–24. 1. 2010]

Článek s názvem **Černé díry české vědy** redaktorky Lidových novin **Evy Hníkové** reflektuje téma způsobu přidělování peněz na výzkum a vývoj.

Finanční krize přinutila stát šetřit na podpoře vědy. Přitom se ale zjistilo, že mnoho peněz se v posledních letech vydalo na projekty, které nemají žádný přínos. Za podporou vědy se mnohdy také skrývají dotace průmyslu.

Boj o peníze v české vědě má jinou podobu, než by většina lidí předpokládala. Z balíku zhruba 25 miliard jsou financováni nejen špičkoví badatelé, jako třeba vynálezce nových léků proti AIDS Antonín Holý, astronom Jan Palouš nebo historik středověkých dějin František Šmahel, ale třeba i výrobci sekaček.

Začněme od sekačky, přesněji řečeno od rádiem řízené svahové sekačky. „Má jednoznačně širší záběr při sečení, lépe se s ní manévruje, poslouží také jako univerzální nosič nářadí a člověk na ní může sedět,“ líčí její přednosti konstruktér Jiří Pavelka z firmy Dvořák – svahové sekačky, s. r. o. Na trh má přijít koncem letošního nebo začátkem příštího roku. „Stroj jsme zdokonalili tak, abychom zničili konkurenci,“ říká nadšeně konstruktér. Daňoví poplatníci na to zatím přispěli částkou 2,5 milionu korun a stejnou částku firma ještě dostane na vývoj mechanického převodového ústrojí.

Má stát podporovat z peněz na vědu vylepšování sekaček? „To je trochu

filozofická otázka. Soutěže jsou ale prostě nastavené tak, aby se vybírala inovativní řešení, která něco přinesou. Když firma vymyslí součástku a díky tomu se – jako v tomto případě – její výrobky vyvázejí, je to úžasné,“ říká náměstek ministra průmyslu a obchodu Erik Geuss, jehož resort rozděluje 3,7 miliardy z peněz určených na vědu.

Noviny i televize během uplynulého roku přinášely zprávy o demonstracích, protestech a peticích badatelů za záchranu české vědy. Proto možná trochu překvapí, že dostala ze státní kasy nejvíce peněz v historii – téměř 25 miliard. Letos se proti očekáváním vědců suma nebude zvyšovat. Hlavní problém však není v její výši, ale v tom, jak a komu se peníze přidělují.

Podporu nemůže dostat každý

Ze zmíněných 25 miliard jde necelých 14 miliard na zajištění chodu vědeckých institucí a na spolufinancování evropských fondů. Hradí se z nich opravy budov, energie, nejnужnější vybavení a základní platy badatelů. Tyto peníze se dosud přidělovaly na základě takzvaných výzkumných záměrů – různá pravidla platila pro Akademii, vysoké školy a další výzkumné organizace.

Koncem 90. let tvořily tyto institucionální výdaje asi 60 procent investic do vědy. Pak se začal jejich podíl cíleně snižovat až na 43 procent. V grantových soutěžích se tak rozdělovalo stále více prostředků.

„V letech 1993 až 1995 jsme zažívali největší boom stáží a zahraničních grantů. Celková suma na vědu byla sice o více než polovinu menší v porovnání s dneškem, ale my nedostatek nepociťovali,“ vzpomíná Zdeněk Kukul, který byl v letech 1992 až 1997 ředitelem České geologické služby, výzkumného ústavu spadajícího pod ministerstvo životního prostředí.

Od roku 2005 ovšem podíl institucionálních peněz opět narůstal, začaly do nich totiž spadat prostředky na spolufinancování evropských vědeckých projektů. Soutěž o zbytek peněz, takzvané účelové prostředky, se přitvrdila. „U nás i ve světě roste počet žada-

telů o peníze, takže se silně přiosťuje boj o granty. Jenže to není špatně, naším cílem nemůže být, aby podporu dostal každý,“ říká Jan Zrzavý z Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity. Vláda Mirka Topolánka pak na jaře 2008 ohlásila velkou reformu vědy. Navrhovala zpřehlednění, hodnocení efektivity, víc praktických výsledků, větší spolupráci se zahraničím. To vše znělo velmi slibně. Změnu měla připravit vládní Rada pro výzkum, vývoj a inovace.

Rada byla založena již v roce 1992 a zastřešuje vědu a výzkum „rozstrkaný“ na Akademii věd, na vysokých školách, v různých výzkumných ústavech a ve firmách. „Zpočátku jsme hodně diskutovali například o existenci Akademie. Rada odborníků ji chtěla zrušit,“ vzpomíná Zdeněk Kukul, který se stal členem rady krátce po jejím založení. Za největší chybu z dnešního pohledu považuje, že se nepodařilo prosadit založení ministerstva pro vědu. „Tehdy byli pro všichni členové rady. Založit ministerstvo jsme se snažili tři roky, bohužel jsme nenašli dostatečnou podporu u vlády,“ popisuje Zdeněk Kukul. Kdyby se to tehdy podařilo, byla by podle něj dnes česká věda v lepší situaci. Za rozhodování o vědě by nesl odpovědnost ministr. A vše by bylo více soustředěné pod jednou střechou. Protože rada na rozdíl od ministerstva nemá exekutivní moc, může své představy prosazovat jen s obtížemi.

„V tehdejší radě byly důvěryhodné osobnosti a už od počátku v ní seděli zástupci průmyslu,“ vysvětluje Kukul. Nejvýznamnějším přínosem tehdejší rady bylo podle něj založení Grantové agentury. Instituce vznikla podle zahraničních vzorů už v roce 1992. „Rada fungovala relativně dobře, než se do jejího čela dostal Martin Jahn. V roce 2004 se stal místopředsedou vlády, a byl tak automaticky i předsedou rady,“ upozorňuje genetik Václav Pačes, který do loňského března šéfoval Akademii. Jahn protlačil do rady představitele firem a institucí čerpajících peníze na výzkum. „Od té doby se začalo hlasovat silově. Protože má Akademie v radě jen dva zástupce, nikdy nemohla nic prosadit,“ říká Pačes. Nemohla zabránit například tomu, aby

začalo více peněz téct do aplikovaného výzkumu a podpory průmyslu. „Nechápu, proč máme v radě zástupce německé firmy Volkswagen nebo americké Honeywell. Těm přece nejde o rozvoj české vědy,“ podotýká Václav Pačes.

Rada připravila metodiku hodnocení, která měla zefektivnit hospodaření s veřejnými prostředky, ta brzy získala přezdívku kafemlejnky. A právě o ni se celou dobu vede veřejný spor.

Principy kafemlejnky

Jak zmíněný kafemlejnky funguje? Výsledky práce badatelů, tedy články v uznávaných časopisech, knihy, patenty a další výstupy, se bodují podle daných tabulek. A z celkového skóre instituce se pak trojčlenkou vypočítá množství peněz, které jí náleží.

Nikdo ovšem nezohledňuje například rozdílnou finanční náročnost jednotlivých oborů. Jeden experiment částicového fyzika může stát miliony, matematikovi stačí kolikrát jen tužka a papír. Také některé bodované výstupy vyvolávají minimálně údiv. Třeba napsat článek do „běčkového“ časopisu nebo do sborníku určitě mnoho času nezabere. Bodovaným výsledkem může být i kniha, ale nová metodika už neřeší, jak odborná a obsáhlá. Hodnotí také praktické aplikace. Kromě patentů tak přiděluje body třeba za vylepšení softwaru, popis nové metodiky nebo za užitný vzor (technické vylepšení). Zatímco registrace patentu vyžaduje určitou oponenturu, užitný vzor si může přihlásit prakticky každý na základě zhruba stránkového pojednání. A vylepšovat software zvládne zkušený odborník jako na běžícím páse.

Výsledkem kafemlejnky bude záplava „měkkých“ výsledků. Vědci, kteří se soustředí na jejich produkci, dostanou více peněz než autoři zásadních statí v prestižních časopisech. „Dlouhodobé používání tohoto systému úplně zdeformuje českou vědu,“ říká Jan Řídký, ředitel Fyzikálního ústavu Akademie věd ČR.

Řídkého kolegu, částicového fyzika Jiřího Chýlu, zase děsí automatický nárok na peníze. Finanční prostředky

totiž systém namele automaticky každému, kdo vykáže článek, patent nebo další bodované vědecké výstupy. „Vymyslíte software, natáhnete ruku a dostanete peníze,“ glosuje profesor Chýla mechanismus kafemlejnky.

Řada vědců kafemlejnky ostře kritizuje. Téměř nikdo ovšem nepochybuje o tom, že vědu musíme hodnotit, a na základě toho i financovat, efektivněji než dnes. Ale napomůže tomu nová metodika? Někteří badatelé uznávají, že jakýkoli pokus o hodnocení je lepší než současný stav. Zásadnější problémy jsou podle nich jinde. „Všichni se stále baví o metodice, ale jde o to, že se do ní sype málo peněz. Metodika není ideální, jako mnohem větší problém ale vidím, že peníze určené na vědu často odtékají do firem,“ říká Petr Volf z Přírodovědecké fakulty UK. S tím souhlasí i Jiří Chýla: „Závažnější než špatně nastavené body v metodice je fakt, že spousta financí na vědu prochází přes ministerstva.“ Nejde přitom o zanedbatelné částky, například vědecká kapitola Ministerstva průmyslu se zvýšila z 1,2 miliardy (v roce 2003) na současných 3,7 miliardy a do dvou let má – krize nekriže – přesáhnout úctyhodných pět miliard. A zhruba 85 procent z uvedených částek putuje na programy podporující aplikovaný výzkum.

Skryté subvence firem

„Podpora základního výzkumu rostla v posledních třech letech rychleji než podpora aplikovaného. Nyní tak dochází jen k určitému vyrovnávání,“ domnívá se Vladimír Haasz, místopředseda Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace. Samozřejmě nelze říci, že jsou všechny projekty podpořené ministerstvem mrháním peněz. Třeba firma SIGMA Výzkumný a vývojový ústav, s. r. o., s jejich pomocí vyvinula mobilní čerpací stanice pro likvidaci následků povodní, společnost Linet, s. r. o., zase speciální polohovací lůžka do nemocnic. Firmy navíc k podpoře ministerstva musí dodat i své vlastní peníze, které tak investují do vědy.

Kromě již zmíněné svahové sekačky ovšem putují další miliony na projekty, jejichž výstupem je třeba jen článek v časopise. A to je v případě aplikova-

ného výzkumu trochu málo. Firma BEZ MOTORY, a. s., zpracovávala společně s firmou ČKD MOTORY, a. s., Technickou univerzitou v Liberci a pražským ČVUT projekt zaměřený na vývoj víceúčelového šestiválcového motoru na kapalná a plynná paliva. V roce 2005, po pěti letech práce dotované více než třinácti miliony, odborníci představili své výsledky – jeden článek a dvě odborné prezentace.

„Systém výběru a hodnocení přínosů projektů se postupně zpřísňuje. Dnes by podpora takového projektu nebyla možná,“ ujišťuje náměstek Geuss. Dřívější programy podle něj neměly tak přísně nastavená kritéria jako například loni zahájený program TIP (Technologie, Informační systémy, Produkty). A jak tedy ministerstvo při posuzování projektů přitvrdilo? „Máme velice zpracovaný systém hodnocení,“ upozorňuje Erik Geuss. Projekt posuzují dva oponenti, kteří se navzájem neznají a stojí mimo radu. Kromě nich má významnější slovo takzvaný zpravodaj a pak také předseda a místopředseda rady. Samotná rada projektu s 23 členy je jen z menší části obsazena úředníky ministerstva. „Kdybych chtěl zasáhnout do pořadí projektů, musím ovlivnit čtyři nebo pět lidí, které mnohdy ani neznám,“ říká Erik Geuss. V loni začínajícím programu TIP ovšem nebylo příliš potřeba s pořadím manipulovat. Uspělo totiž neuvěřitelných 86 procent žadatelů. Většinou šlo o průmyslové firmy a výzkumné ústavy, které se věnují praktickým aplikacím. Někdy se přihlašovaly i ve spolupráci s vysokými školami. Pro srovnání: v soutěžích Grantové agentury uspěje v průměru 23 procent projektů.

Programu TIP se může účastnit také firma nebo instituce, která v minulosti dostala od státu miliony, ale neprokázala přesvědčivé výsledky. „Neposuzujeme jednotlivé subjekty, to není v podmínkách soutěže, ale projekt,“ vysvětluje Erik Geuss. Grantová agentura ČR naopak u žadatele o peníze celkem logicky zohledňuje výsledky předchozích projektů.

Firma Alfa Union, a. s., řešila v minulosti pět projektů ministerstva průmyslu a obchodu s finanční podporou asi

18,5 milionu. Výsledek? Účast na třech výstavách a jeden prototyp. Další prototyp bude prý brzy zveřejněn. „Výsledky nepovažuji za špatné. Čtyři už ukončené projekty dosáhly hodnocení „Uspěl podle zadání“,“ říká Erik Geuss. Zároveň ale připouští, že v programu TIP by už pouhá účast na výstavě nestačila. Nyní ale společnost Alfa Union, a. s., dostala právě v tomto programu další 3,3 milionu na jiný projekt.

Věda na principu letadla

Jak ukazují zahraniční statistiky, měly by se do podpory výzkumu a inovací více zapojit i samotné firmy. V roce 2008 jsme v Česku ze státního rozpočtu investovali do vědy přibližně 0,6 procenta hrubého domácího produktu. Když připočteme zhruba 28 miliard, které vložily do výzkumu a inovací firmy, dostaneme 1,46 procenta HDP. Ve Švédsku ale činily celkové výdaje na výzkum a vývoj 3,60 procenta, ve Finsku 3,47 procenta HDP.

Líší se i směřování peněz. V Česku firmy investují své finance téměř výhradně samy do sebe (v roce 2008 šlo 95 procent podnikových zdrojů na výzkum a inovace). A k tomu ještě spolýkají zhruba pětinu peněz plynoucích na vědu ze státního rozpočtu. Tato suma v Česku představuje asi třináct procent celkových výdajů na výzkum a inovace v podnicích. Průměr Evropské unie ovšem činí jen zhruba sedm procent.

Pouze 0,2 procenta podnikatelských zdrojů směřovalo v Česku na vysoké školy, které tak díky firmám pokryly jen půl procenta svých rozpočtů na vědu. V evropské sedmadvacítce je to v průměru asi šest procent.

„Za nejslabší bod financování aplikovaného výzkumu a inovací považuji ne zcela zřetelná kritéria, nejasný vztah k reálným aplikacím a finančním přínosům, resortní roztržitost,“ uvádí Jan Zrzavý. Úplně nejhorší je podle něj ovšem to, že česká věda dlouhodobě funguje na principu letadla: je existenčně závislá na stále rostoucím přísunu peněz (do loňského roku o dvě miliardy ročně, tj. meziroční nárůst skoro 10 procent). „Věda má být uspořádána tak, aby dokázala nějakou dobu přežít i stagnaci, či dokonce pokles fi-

nancí. S něčím takovým by měli odpovědní vědečtí činovníci pro jistotu počítat,“ domnívá se Zrzavý.

Zatím ovšem předvídatost neprokázali. „Kdyby nepřišla krize, probíhalo by vše hladce. V okamžiku, kdy měníte zaběhnutý systém, a chybí peníze, musíte i relativně úspěšným vědeckým institucím ubírat. A pak narazíte na odpor proti změnám,“ popisuje Vladimír Haasz.

Příliš dramaticky škrty nevidí ani matematik Milan Mareš z Ústavu teorie informace a automatizace Akademie věd: „Lidé jsou jako plyn, zaplní každý prostor. Takže když bylo peněz dostatek, nikde nezbyvali. Teď se bez části budeme muset obejít.“

Jan Zrzavý považuje kafemlejnek za přínos: „Metodika má spoustu detailních nedostatků, ale poprvé převádí financování výzkumných institucí na racionální hladinu.“ Peníze tak podle něj dostáváme za vědu v minulosti opravdu vykonanou, ne za úspěšné zapojení do vědecko-sociálních sítí (všelijaké „komise expertů“) a dobrou pověst („jsme nejproduktivnější vědecká instituce“).

Už nyní se uvažuje alespoň o dílčích úpravách kafemlejnků. Mělo by se začít hodnotit po oborech a zohlednit tak jejich rozdílnou finanční náročnost. Je otázkou, zda k tomu skutečně dojde. Hodně to závisí na nové Radě pro výzkum, vývoj a inovace, kterou má ministryně školství jmenovat v nejbližších dnech.

Každopádně se vědci asi ani v příštím roce navýšení rozpočtu nedočkají. Možná se kvůli krizi naopak bude muset ještě více šetřit. Mírné úspory českou vědu na lopatky určitě nepoloží. Šetření výzkumníky snad trochu nedobrovolně přiměje k větší spolupráci s firmami, ve které máme oproti zahraničí ještě rezervy. I přes škrty se za evropské peníze začnou budovat velká vědecká centra – na biotechnologie zaměřený Biocev nebo nejvýkonnější laser světa ELI. A tak by česká věda i přes neradostné finanční vyhlídky mohla zazářit.

[Lidové noviny, 16. 1. 2010]

Muž, který zůstal věrný Corbusierovi je název recenze architekta **Zdeňka Lukeše** ke knize, která se věnuje dílu slavného brněnského funkcionalisty **Bedřicha Rozehnalova**.

Vydavatelství Obecní dům v Brně mapuje v posledních dvou dekadách tvorbu významných moravských architektů. Přípravuje pečlivě koncipované katalogy s dokumentací jejich tvorby, doprovázené původními černobílými fotografiemi staveb, reprodukcemi originálních výkresů a texty, k nimž patří nejen podrobné analýzy, ale také osobní vzpomínky pamětníků, ukázky z korespondence nebo dobové texty.

Vše v čisté grafické úpravě, která revokuje období tzv. bílého funkcionalismu, jehož byly tyto osobnosti protagonisty. Tak jsme si mohli například znovu připomenout díla Ernsta Wiesnera, Josefa Poláška, Jana Viška, Jindřicha Kumpošta, bratří Lubomíra a Čestmíra Šlapetových a dalších osobností spojených s heroickou érou avantgardní meziválečné architektury. Moravská metropole byla zejména v období 1925–1939 jedním z hlavních evropských center a je dobré si tento fakt připomenout.

Posledním svazkem této „bílé edice“ je rozsáhlá publikace věnovaná architektu, scénografovi, výtvarníkovi a pedagogovi Bedřichu Rozehnalovi (1902 v Třebětíně u Letovic – 1984 v Brně).

Autoři knihy, architekti Petr Pelcák a Ivan Wahla a profesor Vladimír Šlapeta, si vybrali skutečně významnou osobnost, jejíž osudy byly navíc velmi dramatické a odrážel se v nich komplikovaný vývoj naší země. Rozehnal získal chvíle uznání, respektu, ale také období velmi trpká.

Chlapec z chudé rodiny s výtvarným talentem musel tvrdě pracovat, aby se mohl zapsat na nově založenou fakultu architektury brněnské techniky, kde studoval nejprve výtvarnou výchovu a teprve později se zapsal na obor, v němž tak vynikl. Jeho profesory byli Emil Králík, Jaroslav Syříště, Jiří Kroha a jiní respektovaní pedagogové.

V době studií pracoval v soukromém ateliéru jednoho z pedagogů – Vladimíra Fischera. Tam se tehdy projektovala brněnská Úrazová nemocnice a téma mladého Rozehnalova velmi zaujalo – zejména poté, co na tuberkulózu zemřela jeho dívka a on viděl bídný stav tehdejších léčebných zařízení, pocházejících ještě z 19. století a ve dvacátých letech už značně zastaralých.

Rozehnal cestoval po evropských zemích a sbíral zkušenosti. Současně sledoval architektonickou scénu a uchvátila ho tehdy – stejně jako celou jeho generaci – zejména tvorba švýcarského vizionáře Le Corbusiera. Vliv na jeho tvorbu měly jistě i přednášky slavných architektů, konané v polovině 20. let v Praze a Brně v rámci cyklu Za novou architekturu (Oud, Ozenfant, Gropius, Le Corbusier, Loos), a velkolepá Výstava soudobé kultury na nově založeném brněnském výstavišti v roce 1928.

Rozehnal projektuje své první funkcionalistické stavby: vilu malíře Daňka v Letovicích, nástavbu domu v Brně na Kolišti a především Pazderův obchodní a obytný dům v Brně-Tuřanech. Mistrovským dílem je i Rozehnalův soutěžní návrh na brněnskou radnici z roku 1932. V té době již pracuje pro Zemský úřad a dostává úkol vypracovat projekty nemocničních areálů na Moravě.

Tak vzniká série studií a prováděcích projektů na supermoderní pavilónové komplexy, navržené s přihlédnutím k nejnovějším hygienickým požadavkům a se špičkovým lékařským vybavením. Architektovi ale nejde jen o technické principy. Buduje zařízení, která jsou k pacientům přívětivá: domyšlena jsou nejen provozní schémata, ale také osvětlení, střešní sluneční terasy, zapojení staveb do krajiny, prostě moderní architektura, která nenudí a vytváří pacientům vlnidné prostředí. To vše za úzké spolupráce s lékaři. Krásné jsou nejen samotné pavilony, ale i technická zázemí, jako jsou vodárenské věže, kotelny, prádelny a skladiště. Po vzoru holandských, skandinávských, francouzských a britských zdravotnických staveb vytváří zajímavé urbanistické struktury. Jeho budovy mají často organicky zvlněná průčelí nebo půdorys ve tvaru písmene Y.

Bohužel jen některé z těchto areálů byly před válkou postaveny. Hned po skončení druhé světové války však může Rozehnal pokračovat v práci: tehdy se staví nemocnice v Dačicích, Třebíči, Kroměříži, Kyjově nebo Hodoníně i jeho nejslavnější realizace: Fakultní dětská nemocnice v Brně – Černých Polích. Ta je (vedle litvínovského kolektivního domu architektů Linharta a Hilského) nejvýznamnější československou stavbou tohoto období a jednou z mála poválečných realizací, která získala mezinárodní uznání.

V té době je Rozehnal rovněž jmenován profesorem brněnské techniky. Studenti si noblesního a laskavého pána nesmírně vážili. Šťastná léta však končí.

Rozehnal odmítá tzv. socialistický realismus, projektuje dál v corbusierovském stylu. Toho využívají jeho nepřátelé v čele s profesorem Vladimírem Medunou, kteří ho nejprve vyhodí ze školy (podobný osud potkal i nejvýznamnějšího brněnského architekta Bohuslava Fuchse), a později dokonce pod falešnou záminkou nechají odsoudit do vězení. Jeho tvorbu marginalizují, prý takové budovy zvládne každý stavitel. Nejlepší Rozehnalovy studie tak zůstávají jen na papíře. Architekt ale pracuje dál – v tzv. Basoprojektu v pankráčské věznici navrhuje například moderní areál s kruhovým pavilonem v pražském Hloubětíně.

Na přímluvu přátel přímo u prezidenta Novotného je nakonec Rozehnal propuštěn, a v roce 1968 se po rehabilitaci dokonce vrací na školu. Bohužel jen na chvíli. V období tzv. normalizace je třeba s třídílnými nepřáteli znovu udělat krátký proces a profesor Meduna ho ze školy opět vylučuje. Teprve posmrtně se podaří uspořádat v Brně výstavu a až po roce 1989 se jeho dílo dočká ocenění.

Smutné je, že většina Rozehnalových nemocničních areálů je dnes v bídném stavu. Nedávno jsem viděl nemocnici v Novém Městě na Moravě a Třebíči. Staví se nové pavilony, ale bez citu a vkusu, starší objekty jsou často zbytečně devastovány. A tak původní záměr architekta vyčtete často již jen z jeho výkresů. Ty dodnes neztratily

nic ze své výtvarné působivosti. Jsou důkazem, že i technický plán může být uměleckým dílem. Autoři nové knihy to zdůrazňují i tím, že jí výjimečně dali horizontální formát, který odpovídá jeho typickým podélným výkresům.

[Lidové noviny, 13. 2. 2010; Bedřich Rozehnal 1902–1984; Petr Pelčák – Vladimír Šlapeta – Ivan Wahla (eds.), Obecní dům Brno, 2009, 180 stran]

-tb-

TISKOVÉ ZPRÁVY MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Ministr Vondruška: Díky elektrinizaci a lepší legislativě ušetří stát ve veřejných zakázkách desítky miliard korun ročně

Ministr pro místní rozvoj Rostislav Vondruška představil opatření, která pomohou snížit korupci spojenou s veřejnými zakázkami. Roční objem veřejných investic v České republice představuje 600 miliard korun. Tato suma tvoří téměř 17 procent hrubého domácího produktu v ČR za rok.

Podle Vondrušky nespočívá problém ve špatném zákonu, který je z osmdesáti procent shodný se zákony v dalších členských státech EU, ale s jeho nesprávnou aplikací a neprovázaností s dalšími předpisy.

„Jen 54 procent veřejných zakázek je evidováno v elektronickém systému. Naším cílem je toto číslo radikálně zvýšit. Problém není samotný zákon, největší úskalí vytváří korupční prostředí, které jde identifikovat před zahájením zadávacího řízení,“ řekl ministr Vondruška.

Dvě cesty: lepší legislativa a elektronizace veřejných zakázek

Ministerstvo chce zprůhlednit prostředí veřejných zakázek pomocí elektrinizace a legislativy. Již od ledna tohoto

roku platí v oblasti veřejných zakázek novela, jejíž součástí jsou tzv. „black-listy“. Na ně je zapsán uchazeč, který předložil při prokazování kvalifikace nepravdivé nebo zfalšované doklady. Zapsaný se pak nemůže po tři roky ucházet o veřejné zakázky.

Další připravovaná opatření proti korupci jsou:

- povinné zveřejnění zjednodušeného podlimitního řízení na Internetu,
- protokol o posouzení kvalifikace,
- kontrola losovacího zařízení všemi účastníky losování,
- kritérium ekonomické výhodnosti musí vyjadřovat poměr užitné hodnoty a ceny,
- u zakázek nad 500 mil. Kč povinné ekonomické a finanční posouzení.

E-tržišťe a NIPEZ: úspora desítek miliard ročně

Národní infrastruktura pro elektronické zadávání tzv. NIPEZ je soustava informačních systémů pokrývající celý životní cyklus veřejné zakázky. NIPEZ obsáhne uveřejňování informací o veřejných zakázkách, elektronická tržiště a elektronické nástroje pro zadávání veřejných zakázek. Cílem e-tržišť je zvýšit efektivitu a úspory v zadávání veřejných zakázek malého rozsahu.

„V první fázi zavedení NIPEZu očekáváme roční úsporu až 12 miliard korun. Snížení cen nakupovaných komodit a transakčních nákladů přinese další úsporu až 30 miliard korun,“ zhodnotil ministr Vondruška přínos systému NIPEZ.

NIPEZ zahrnuje kromě e-tržišť i moduly pro plnění zákonné povinnosti a nástroje, jejichž prostřednictvím budou zadavatelé a dodavatelé provádět úkony v zadávacím řízení.

[Tisková zpráva MMR z 1. 4. 2010. Dostupné na: <http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2010/Ministr-Vondruska-Diky-elektronizaci-a-lepsi-legi>>]

JESSICA zlepšit využití evropských peněz

Ministr Rostislav Vondruška se 8. února 2010 zúčastnil podpisu smlouvy mezi hejtmánem Moravskoslezského kraje Jaroslavem Palasem a zástupcem Evropské investiční banky Matthiasem Kollatz-Ahnenem o financování holdingového fondu JESSICA. Uzavření smlouvy odstartovalo zavedení fondu pro první kraj v ČR. Jeho smyslem je zjednodušit žadatelům přístup k evropským dotacím. Regionální operační program Moravskoslezsko do něj převede 500 milionů korun.

Nástroj JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) je alternativou dosavadního dotačního modelu. Funguje na principu využití návratných zdrojů, které jsou formou dlouhodobých úvěrů, půjček, záruk a investičního kapitálu poskytovány na investice do městských oblastí. Představuje administrativně méně náročnou a jednodušší a cestu k evropským penězům.

„Zavedení Jessicy v Moravskoslezsku otevírá dveře nové formě pomoci i pro ostatní regiony. Důležité je především zvýšení efektivity a udržitelnosti při nakládání s dotačními prostředky, což je a bude prioritou ministerstva,“ zhodnotil přínosy ministr pro místní rozvoj Vondruška.

Z holdingového fondu půjdou peníze k příjemcům prostřednictvím fondu rozvoje měst. Zaměření podpory z městských fondů je buď územní, nebo obsahové. O peníze z nich se za jasně stanovených podmínek ucházejí soukromí i veřejní investoři se svými záměry.

Zavedení holdingového fondu JESSICA zvažují i další regionální rady. MMR ČR nyní připravuje projekt, jehož cílem je zmapování možností tohoto nástroje a jeho zavedení na národní úrovni.

[Tisková zpráva MMR z 8. 2. 2010. Dostupné na: <http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2010/JESSICA-zlepsivyuuziti-evropskych-penez>>]

Ministr Vondruška získal již podruhé titul Osobnost cestovního ruchu 2009

Ministr pro místní rozvoj Rostislav Vondruška byl na veletrhu Holiday World již po druhé zvolen Osobností cestovního ruchu za rok 2009. Zvolila ho dvacetičlenná porota z celkem 43 odborníků působících v cestovním ruchu.

Volba Osobnosti cestovního ruchu 2009 proběhla stejně jako v minulých ročnících ve dvou kolech. V prvním kole nominoval každý člen poroty tři osoby, které podle nich vykonali za uplynulý rok mnoho záslužné práce pro cestovní ruch. Mezi nominovanými se objevili jak podnikatelé z oblasti hotelnictví i cestovních kanceláří, tak zástupci státní samosprávy, představitelé odborného školství a zástupci profesních svazů.

„MMR zavedlo Národní systém kvality cestovního ruchu s jednotnou značkou CzechQuint, což výrazně přispěje ke zvýšení konkurenceschopnosti na našem trhu. Loni jsme také zvítězili v soutěži EDEN evropská destinace roku – České Švýcarsko,“ vyjádřil se ke svému jmenování ministr pro místní rozvoj Rostislav Vondruška.

Podle poroty získal ministr Rostislav Vondruška ocenění především za udržení a rozvoj cestovního ruchu v době krize a za koncepční podporu cestovního ruchu i v ministerské pozici. Porota rovněž pozitivně hodnotila osobní angažovanost v propagaci České republiky a odstranění překážek, které bránily průběžnému financování z evropských fondů na poli cestovního ruchu v rámci Evropské unie.

[Tisková zpráva MMR z 4. 2. 2010. Dostupné na: <http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2010/Ministr-Vondruska-ziskal-jiz-po-druhemtitul-Osobno>>]